

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ԺԿ՝ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 14.

1856

ՅՈՒԼԻՍ 15.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Ազգն է բարոյական մարդ¹ :

Այս բանիս յայտնի մէկ նշանն ալ այն է՝ որ երբ ազգին մէջէն մէկը եթէ մեծ օգտակար աշխատանք մը ընէ ազգին օգտին համար, կամ իր կարողութեանը համեմատմեծ գումար մը ստակ դուրս դնէ ազգին համար, ամենուն աչքին կը զարնէ, ու կը սկսին գովել զայն մարդն ու վրան զարմանալ. չէ թէ անոր համար որ՝ իբրեւ թէ այն մարդը ազգին համար իր կարողութեանէն դուրս՝ անկարելի եղած բան մը ըրաւ, այլ անոր համար որ՝ նա կարողացաւ ընելու այն բանը, զորն որ ընելու իրենք զիրենք անկարող կը սեպեն. բայց աւելի խորունկը չեն երթար մտածելու՝ թէ այս բանս անոր ձեռքէն եկաւ ընելու, մենք ինչո՞ւ պիտի չկարենանք. վասն զի զայս մտածելը բաներնուն ձեռք չտար, որ չըլլայ թէ հարկաւ

ւորին իրենք ալ ընելու, որոնց մէջէն շատերը այն մարդուն ըրածէն աւելին ալ կրնան ընել :

Իայց ով որ ուղիղ դատումն ունի, պէտք է ըսէ ինքնիրեն. ես կ'ընդունիմ որ մարդս պարտքեւան է ձեռքէն եկած օգնութիւնն ընելու իր ազգին. սա մարդս այս աստիճանի ըլլալով՝ զայս և զայն օգնութիւնը ազգին կրցաւ ընել, որ ըսել է թէ ձեռքէն եկածէն դուրս բան չըրաւ. ուրեմն ես ալ որ այս վիճակի մարդ եմ, պէտք է որ կարող ըլլամ այնպիսի կամ անկէ աւելի օգնութիւն մը ընելու ազգին, և չեմ ըներ. ուրեմն ես առանց իմանալու կը պակսիմ իմ պարտքէս, իմ ձեռքէս եկած օգնութիւնը չեմ ըներ, ու ինքզինքս խաբելու հետ եմ՝ կարծելով թէ ես չեմ կրնար ընել, և պարտապատեղը կը զարմանամ անոր ըրածին վրայ. վասն զի նա իր կարողութեանը չափով իր պարտքն ըրեր է, իսկ ես չընէ

Տես հտ. ԺԲ, էրես 225, 257 : հտ. ԺԻ, էրես 69, 133 :

լովս՝ իմ ճանաչմանս դէմ կը գործեմ։
 Բայց խորհրդածութենէն վերջը
 ալ տարակոյս չմնար հաւաստի ըսելու՝
 թէ խիստ քիչ մարդ կայ ազգերնուս
 մէջ որ այս ամենակարեւոր ձեռքէն ե-
 կած օգնութիւնն ազգին ընելու պարտ-
 քը կատարէ։ Տես ուրեմն ինչ անտե-
 ղութիւն է ըրածնիս։ ամենքը կը փա-
 փաքին տեսնել ազգերնիս պայծառա-
 ցած լուսաւորուած, ամէն տեսակ յա-
 ջողութիւն ձեռք ձգած։ ամենքը գիտեն
 որ ազգն իր անդամներէն կը բաղկանայ.
 և ամենքը կը պարծին ազգին անդամ-
 ներէն ըլլալուն վրայ և կը ճանչնան որ
 ազգին աղէկութիւնը իր անդամներուն
 աշխուժութեամբը կ'ըլլայ։ և ամենքը
 կը ճանչնան թէ իրենք պարտքուն են
 այս ազգին համար ձեռքերնէն եկած
 օգնութիւնն ընելու։ և սակայն խիստ
 քիչ մարդ կայ որ յանձն առնու զայս
 աշխատանքը։ Բայց կ'ուզեն որ ա-
 ռանց իրենց հանգիստը կորսնցնելու
 ազգը պայծառանայ։ և ամենուն բերա-
 նը տրտունջ և գանգատ կը բանի թէ
 ինչո՞ւ այսպէս խեղճ կը մնայ ազգերնիս։

Եւ մինչդեռ մէկ կողմէն ազգին ան-
 դամները այսպիսի անհոգութեան մէջ
 իրենց պարտքէն ետ կը մնան, մէկալ
 կողմէն ալ չեն պակսիր այնպիսի ան-
 ձինք՝ որ այլ և այլ եղանակաւ ազգին
 փնտրելու հետ են։ Եւրեմն, ո՞վ ազգա-
 սէր անուանեալ անձինք, եթէ կ'ուզէք
 ճշմարտել ձեր վրայ այս դիւցազնական
 անունը, պէտք է որ ջանաք այս չորրորդ
 ծուռ գաղափարն ալ շտկել մտքերնուդ
 մէջ, ճանչնալով՝ թէ ազգին օգուտը
 փնտրելը մարդկութե՞ գլխաւոր պարտ-
 քերուն մէկն է, որն որ ուրիշ շատ ա-
 ռանձին մարդուս օգտակար գործքերէն
 և պարտքերէն վեր է։ Բայց ճանաչ-
 մունքնիդ եթէ շտկէք, ազգին օգնելու
 կարողութիւննիդ ալ ճանաչմունքներ-
 նուդ հետեւելով կը զօրանայ, կ'ընդար-
 ձակի։ Եւստած տեղերնէդ ձեռուրնիդ
 միայն շարժելով մի կարծէք թէ ազգին
 օգնելու պարտքերնիդ բաւական կա-
 տարած կ'ըլլաք։ այլ ճանչցէք թէ ու-
 չիք կարողութիւն տեղերնէդ ոտք ել-

լելու և ինչուան աշխարհիս ծայրն ալ
 երթալու՝ ազգին օգուտը ձեռք ձգելու
 համար՝ եթէ ուզենաք։

Բայ պարտքերնուս մէջ կատարեալ
 ըլլալու մեծ գրգիռ մըն ալ է ճանչնալը
 մարդկային, մանաւանդ թէ քրիստո-
 նէի մը, պարտուց բովանդակութիւնը,
 որ ըստ աւետարանին այս երկուքն է
 Սիրել զՆշտուած և զընկերն։ զորն որ
 Վրիստոս ուրիշ տեղ աւելի բացատրե-
 լով կ'ապսպրէ։ «Սիրեցէք զթնամիտ
 ձեր, բարի արարէք ատելեաց ձերոց,
 օրհնեցէք զանիծիչս ձեր», Եթէ մե-
 զի ամենակարեւոր, ամենայն ջանքով,
 և ամենայն կարողութեամբ կատարելու
 գործքերնիս են քրիստոնէական պարտ-
 քերնիս, որ և զմեզ կը խրատէ թշնա-
 մինիս և ատելինիս սիրելու՝ որ կարե-
 նանք մեր յաւիտենական կենաց հաս-
 նելու։ հապա որչափ աւելի մեծ աննե-
 լելի յանցանք է մէկ քրիստոնէի մը
 եթէ չփութայ օգնելու իր ազգին՝ նաև
 ամէն տեսակ վիշտ և նեղութիւն յանձն
 առնելով։ վասն զի ազգին օգնել ըսելը
 ուրիշ բան չէ, բայց եթէ սիրել զըն-
 կերն։ ուրեմն ո՞վ որ ինքզինքը կը խաբէ
 նեղութենէ փախչելով, ու ազգին օգ-
 նելու պարտքէն ետ կը կենայ, իր քրիս-
 տոնէական պարտուցը մէջ կը պակսի։
 և այս պարտքէն աւելի ուրիշ ինչ բան
 կայ գերադանց աստիճանի խնամքով
 հոգալու և ամէն կարողութիւնը գոր-
 ծածելու արժանի։ Ինչպէս որ յայտնի
 է, մէկ արդարակարգով շիտակ մտածող
 մարդ մը ամէն վիշտ, ամէն նեղութիւն
 պէտք է յանձն առնու իր քրիստոնէա-
 կան պարտքերը կատարելու համար։
 արդեօք քանի մարդ կը գտնուի ազգին
 մէջ որ ազգին օգնելու համար ամէն տե-
 սակ անհանգստութիւն յանձն առնու։
 Բայ ուրեմն այս է ազգին խեղճութե՞
 մէջ մնալուն պատճառը, որ դեռ մար-
 դիկ չեն ճանչնար ազգին օգնելու պար-
 տուց մեծութիւնը՝ կարծելով հանդերձ
 թէ կը ճանչնան։

Եւստի է որ հիմա ոմանց չափազան-
 ցութիւն երեւայ այս ըսածնիս, և մա-
 նաւանդ ապերախտութիւն շատերուն

դէմ՝ որոնք ազգին սիրուն համար շատ սրտի տառապանք քաշեցին և կը քաշեն։ Բայց եթէ ճշմարիտ ազգասիրութեամբ այդ տառապանքները յանձն առեր են, կը գոյենք զիրենք, և կը յորդորենք զուրիշները անոնց օրինակին հետեւելու։ և կ'ըսենք թէ անոնք իրենց պարտքը կատարելու հետ են։ Եւ սակայն զայս ալ չենք կրնար զանց առնելու յիշելէն՝ որ շատ անգամ մարդիկ ազգասիրութեան անուամբ իրենց կրիցը կը ծառայեն։ Կամ թէ ըսեմ անձնական կիրքը գործիք կ'ըլլայ մարդու ազգասիրական գործոց ձեռք զարնելու։ և որովհետեւ այսպիսի անձանց դիտմունքը ազգին օգնել չէ, այլ իրենց անձնական կրիցը ծառայել, անոր համար այնպիսեաց գործքերէն ազգը օգտելու տեղ շատ անգամ կը ֆնասուի։ Արշակ Բ. մեր Թագաւորը նոր քաղաք մը կը շինէ, և կ'անուանէ զայն Արշակաւան։ որով ըստ ինքեան իր ազգին պայծառութիւնը հոգալու փոյթ մը կ'երեւցնէ։ Բայց ինքն Արշակ յանձնասիրութենէ զրգուած ըլլալով և կուրցած, կ'ուզէ որ իր շինած քաղաքը շուտ մը բազմամարդ ըլլայ և մեծնայ իր անուամբը։ ուստի խաբուած անձնական կրքէն, այն գործքն որ ազգին օգտակար կրնար ըլլալ, այնպէս դարձուց՝ որ ազգը չարաչար ֆնասուեցաւ։ վասն զի հրաման տուաւ՝ որ այն նոր քաղաքը փախչող պարտատէր կամ յանցաւոր մարդիկ ազատ մնան յոր և է պահանջուողէ։ Իսկ որ Արշակ ազգին օգուտը իր դիտմանը մէջ ունենար, յայտնի կ'իմանար այս հրամանիս անտեղութիւնը։ Բայց որովհետեւ իր սրտին խորը չկար ազգասիրութիւն, իր մտածմունքն եղաւ ազգատեցութիւն, և ըրած գործքը կործանման պատճառ ազգին և անձին, ինչպէս որ յայտնի է պատմութենէն։ Այս տեսակ դիպուածներ շատ անգամ կը պատահին ազգին մէջ, որ եթէ մէկն ուշ դնելու ըլլայ՝ չկրնար չտեսնել։ Բայց շատ անգամ ազգը չարիքը կը կրէ՝ առանց իմանալու սկզբնապատճառը այն կրած չարեացը։ նա ևս երբեմն

իբրեւ ազգասէր պատուելով զայնպիսի անձը՝ որ անձնասիրութեան կրքով ազգին բարիք ըլլալու գործքէն չարիք հետեւցնելու պատճառ եղեր է։

Բայց այս դիտողութիւններն ընելու ատեն պէտք է զգուշանալ՝ որ չըլլայ թէ շփոթելով՝ ճշմարիտ ազգասիրաց վրայ ալ սխալ կարծիք ունենանք։ անոր համար իւրաքանչիւրոց վարմունքը պէտք է քննել, որն որ եթէ խառն է կրքով, յայտնի է թէ սխալ հիման վրայ հաստատուած է։ Իսկ ճշմարիտ ազգասէրն է այն մարդը՝ որ բոլոր ջանքով ամէն ձեռքէն եկած բարիքը կ'ընէ ազգայնոց առ հասարակ, միշտ հասարակաց բարիքը առանձնականէն վեր սեպելով, և զգուշանալով որ չըլլայ թէ ատելութիւն կիրք գործածէ խօսակցութեանը և գործոցը մէջ, ևս առաւել գրուածոց մէջ իր ազգայնոց դէմ, մանաւանդ իր չգիտցած կամ իր վիճակէն դուրս եղած բանի մը վրայ դատաստան ընելով, որն որ հինգերորդ սխալ գաղափարէն առաջ կուգայ, և ազգին ֆնասուելուն գլխաւոր պատճառներուն մէկն է։

Կը շարունակուի։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱՅՆԵՐ

Թշնամիք մեծապէս օգտակար են մեզի։ որովհետեւ մեր սխալմունքները իմացընելով, աւելի ճշմարիտը ըսած կ'ըլլան, ու մեր վարպետները կը սեպուին որոնց վարձք չենք վճարեր։

Ճշմարիտ իմաստունը աւելի ժողովրդեան բարիքը կը փնտռէ, քան թէ կուրաց ընդունայն գովեստը, կամ հարուստներուն ոսկին։

Թէ որ գիտութիւնը ու արուեստը առաքինութենէ հեռացած ըլլան, ամենին բարի պտուղ մը չունին, ու կը նմանին արմատէն գուրս ելած ճիւղերուն, որոնք ոչ ծաղիկ կու տան և ոչ պտուղ կու տան։

Ապրիլը՝ գէպ ի մահ վազել մըն է։

Պատիւը առաքինութեամբ պէտք է վաստակիլ և ոչ եթէ խաբէութեամբ։ վասն զի ասանկ ընելը ցած մարդիկներու յատուկ է, իսկ մեկալը տառքինեաց։